

Referat fra partnerskabsmøde den 23/4 2024 kl. 16-18

Sted: Karens Minde, Frokoststuen

Deltager: Jan Fønss (Sydhavnscompagniet), Ove (By & Havn), Jens (By & Havn), Ole (DN), Claus (Grøn Agenda Sydhavn), Chrisser (Fårelauget), Rie (Børnenes Dyremark), Lone (Sydhavnstippen Naturpleje), Ann

Afbud: Erik (Sydhavnstippen Naturpleje), Camilla Hjortkjær (Friluftsrådet), Nina (Grøn Agenda Sydhavn)

Dagsordenspunkt	Formål	Referat
1. Valg af ordstyrer og referent		Ordstyrer: Jaris Referent: Eibhlin
2. Godkendelse af dagsorden		Godkendt
3. Opfølgning på besøg hos Paul Maslen		<p>Der var positive tilbagemeldinger på besøget hos Paul Maslen. Paul Maslen var en levende og god formidler, og det var spændende at se, hvilke naturplejeinitiativer, de har taget i brug på Amager Fælled.</p> <p>Herunder nogle pointer fra besøget:</p> <p>Der er nogle strukturelle forskelle på Amager Fælled og Tippen. Amager Fælled er for eksempel et større areal, som gør at kvæghold ikke har samme publikumskontakt, som de ville have på Tippen. Herunder forskelle på, at der er flere forskellige indhegnede områder (tre forskellige folde).</p> <p>De har ikke oplevet nogen konflikter mellem besøgende og kvæg på Amager Fælled. Dyrene var ikke interesseret eller opsøgende overfor mennesker. Det blev noteret, at det er vigtigt at sætte nogle dyr ud, der ikke er interesseret i at opsøge fra starten af.</p> <p>Kogræsserlauget, der består af frivillige natur-entusiaster, brugte klokke, når de tilskudsfordrede til nødbrug. Godt greb. De havde derudover ikke problemer med, at dyrene fodres af besøgende.</p> <p>Kogræsserlauget bestod af ca. 200 frivillige, der enten var med for at få en andel af kødet, men der var også</p>

		<p>nogle, der ikke var med for at få kød. Dette laug tilså dyrene på skift. Lauget har tegnet ansvarsforsikring.</p> <p>Tydeligt at køer er gode naturplejere.</p> <p>Erfaring fra Høje Gladsaxe: Det kræver et stort kommunikationsarbejde i opstarten mht. fodring. Man kan overveje en anden kvægrace. Eksempelvis Galloway, som kan være mere bløde i sind. Dog var der også et argument om, at det kan være en fordel, at Skotsk Højlandskvæg har horn og virker mere frygtindgydende ift. at forhindre at besøgende fodrer dyrene.</p> <p>Beslutning: Jens fra By & Havn har kontakter i Høje Gladsaxe og Rudersdal. Han vil tage kontakt til disse og sætte et besøg op for at indhente flere erfaringer.</p> <p>Køer på Tippen blev vendt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvis der skal kvæg derud, skal der findes en ny aktør, men først skal det besluttes, om man overhovedet vil forsøge at have kvæg derude. • Hvis der kommer køer på Tippen skal fårene nedjusteres i antal • Som det ser ud nu, kræver det en løsning med transportkorridorer mellem foldene • Hvis man beslutter at forsøge med køer, kunne man starte med at gøre det kun i sommeren eller lignende • Det kræver omfattende skiltningsarbejde om at dyrene ikke skal fodres. • Der er væsentlig forskel på tamme køer og så fire køer. Kvæg er generelt stille og rolige. <p>Beslutning: Som udgangspunkt arbejdes der videre på at efterleve plejebefalingerne fra Natur360, indtil det viser sig, at det af den ene eller anden grund ikke kan lade sig gøre. Det blev besluttet at udskyde</p>
--	--	---

		<p>beslutningen om at ændre dyrebesætningen. Herunder skal der indhentes flere erfaringer fra andre steder, inden beslutningen tages.</p>
4. Fremadrettet naturpleje		
<p>a. Forslag fra Claus til fremtidig indhegning og ændring af dyrebesætning. Se vedhæftede kort</p>	<p>Tanken bag forslaget er, at de, som er bange for at møde de store dyr, stadig kan gå en fin tur på Sydhavnstippen. Græsningsfoldens passage mellem syd- og nord, kan være meget brede låger (eller den automatiserede løsning som Jaris nævnte for dem, der var med på besøget på Amager Fælled), som kan lukkes efter behov. De røde streger er nyetablerede hegn. Hegnet omkring Sommerfugleengen kan evt. fjernes, måske først senere.</p> <p>Det er et forslag fra Claus. Det er ikke vendt i Grøn Agenda Sydhavns bagland.</p>	<p>Forslaget om sammenlægning af foldene, skal ses som et diskussionsoplæg i lyset af anbefalingerne fra Natur360.</p> <p>Der var flere, der nævnte et ønske om, at der som udgangspunkt er så lidt hegn på Tippen som muligt. Dette forslag ville skabe mere hegn. Hegnet langs Enghave Kanal giver derfor kun mening, hvis man vil have kvæg derud.</p> <p>Idet beslutningen om kvæg på Tippen blev udskudt, blev sammenlægning af folde drøftet uafhængigt af, om der på sigt skal gå kvæg på Tippen.</p> <p>Et generelt argument for sammenlægning af folde er, at det er en fordel at få større arealer for at få et mere fornuftigt græsningstryk.</p> <p>Kvæg og heste spiser bjørneklo, hvis de er på arealet med bjørneklo på det rigtige tidspunkt. Hestene vil for eksempel kun spise bjørneklo, når de er spæde, da der er masser af sukker i dem på det tidspunkt. Det taler for at dyrene går på hele arealet året rundt.</p> <p>Kommentar fra Lone (Sydhavnstippen Naturpleje) efter mødet: Kæmpe-Bjørneklo gror steder på Tippen nu, som ofte er inde i krat og skråninger, hvor dyrene ikke kommer til. Fårene har for nyligt fået serveret frisk opgravede Kæmpe-Bjørneklo; men er ikke interesserede i planten.</p> <p>Det blev foreslået, at der er flere sluser, idet en enkelt sluse kan skabe en masse pløre. Af denne grund skal slusen ligeledes være brede.</p> <p>Rudersdal kommune har anlagt slusesystem uden noget mekanik, som fungerer godt. Det er gennem</p>

		<p>Maglemosen på den mest befærdede sti. Det har ikke skabt problemer for folk at komme igennem. Der er færister og klaplåge ved siden af.</p> <p>Der kan også indhentes erfaringer fra Bornholm, hvor der går bisoner. Det er blevet Bornholms tredje største turistattraktion. Ligeledes Kalø, som er et velbesøgt sted med kvæg.</p> <p>Der var enighed om, at ændringer må ske i små skridt. Første skridt kunne være at slå foldene på Tippen sammen, så dyrene frit kan bevæge sig rundt mellem Syd og Nordfolden.</p> <p>Det blev pointeret, at der vil komme flere og flere besøgende på Tippen, og at dette skulle tages med i betragtningerne. Både ift. sammenlægning af folde og fremtidigt dyrehold.</p> <p>Geder skal have læskur. Sammenlægning af folde ville også betyde, at der ikke skal bygges yderligere skure på Tippen, idet det ene på Sydsiden vil være tilstrækkeligt.</p> <p>Der var opbakning til at foldene lægges sammen. Jens (By & Havn) undersøger muligheden herfra internt i By & Havn. Det blev derudover besluttet, at der ikke anlægges hegn langs Enghave Kanal, som forslaget ellers indebærer, før der tages beslutning om ændring af dyrebesætning.</p> <p>Sammenlægning af folde kræver ændring af færister og klaplåger. Færisten ved broen til Valbyparken skal vendes, så den er i forlængelse af broen frem for langs Enghave Kanal. Derudover skal der være færister ud til Sydløbsvej.</p> <p>Idet det er en hovedfærdselsåre, der påvirkes, kan det ikke bare lige uden videre ske. Det skal undersøges.</p> <p>Der blev hertil gjort opmærksom på, at denne sti kan blive mere befærdet grundet mangeårige anlægsprojekter (såsom</p>
--	--	--

		<p>sporudvidelse og Valby Skybrudsprojekt).</p> <p>Kommentarer efter mødet ang. sammenlægning af folde:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lone (Sydhavnstippen Naturpleje) Spørgsmålet eller overvejselen er, at hvis man sammenlægger foldene med den nuværende dyresammensætning, så vil man med specielt fårene risikere at miste mange urter og blomster. Sydfolden har jo langt større mængde af urter og blomster fordi specielt fårene ikke går her om sommeren. • Claus (Grøn Agenda Sydhavn): Notatet anbefaler enten kvæg eller heste, eller begge. Når flere, af forskellige grunde, afviste mit oplæg, kan det tænkes, at de foretrækker en løsning med kun får, alpakaer og geder. Problemet er, at hvis foldene slås sammen til en stor fold, uden at antallet af får samtidig nedbringes til max 10 får, vil det være imod notatets anbefalinger, og efter min mening virkelig dårligt for blomsterne og insekterne på syd-Tippen (inkl. vores projekt i Tornsangerengen). Fårene vil nemlig søge derhen hvor der er flest blomstrende urter.
<p>b. Tilskuds fodring</p>		<p>Børnenes Dyremark og Fårelauget indledte punktet med at fortælle, hvordan fodringen foregår om vinteren.</p> <p>De fodrer 2-3 gange om ugen i vinterhalvåret (start midt december), samt når der er snedække og frost. Chrisser er fodermester. De fodrer af hensyn til at overholde dyreværnsloven om at dyrene skal holde huld. De har fået besøg af dyrlæge, som mente at nogle af de mindre får samt alpakaerne ikke havde fået nok foder. Derfor er de blevet fodret yderligere siden besøget. De skal i princippet have 0,8 foderenheder – dvs. 3. kg.</p>

		<p>Hø om dagen. Så meget får de slet ikke. Forsøger at minimere tilskudsfodring så meget som muligt. Børnenes Dyremark er gennem tiden blevet anmeldt 5 gange til Dyrenes Beskyttelse.</p> <p>Chrisser bemærkede desuden, at der har ligget en del baller hø ude på Tippen. De har ikke brugt alt det, der var derude. Det er blevet kørt væk.</p> <p>Jens (By & Havn) pointerede, at der af hensyn til naturpleje kun bør tilskudsfodres til nøds. Hvis dyrene tilskudsfodres i februar og marts, får de ikke fat i møs og førne, som de først spiser, når alt andet er væk. Derudover pointerede han, at der er meget stor uenighed blandt dyrlæger om, hvornår dyr er ved godt huld. Det er et stort problem, som der efterlyses en entydig definition på. Det er dog godt at dyrene tilses af dyrlæge.</p> <p>Det blev foreslået, at der laves et fællesmøde med Børnenes Dyremark hvor tilskudsfodring drøftes. Evt. næste partnerskabsmøde i den første halve time.</p> <p>Ann (Lokaludvalget) foreslog, at det kunne være et punkt på borgermødet.</p> <p>Jens (By & Havn) foreslog, at når vintersæsonen går i gang, så skal det på Facebook-siden. Herunder også med en bemærkning om, at de bliver tilset jævnlige af dyrlæge.</p>
<p>c. Afbrænding af arealer. Midler til kursus for afbrændings-tovholder.</p>		<p>Afbrænding kan ikke nås i 2024. Det blev besluttet, at der satses på 2025.</p> <p>Der udbydes et kursus i oktober, som afholdes i løbet af foråret 2025. Det koster omkring 2000 kr. Chrisser vil søge lokaludvalget om penge til kurset. Kan evt. søges til flere personer.</p> <p>Det ville være fint, hvis der var flere, der ville med på kursus. Skriv til Chrisser, hvis I er interesseret.</p>

		Jens (By & Havn) sørger for, at der kommer en tilladelse. Derefter søger Rie (Børnenes Dyremark) Københavns Kommune.
d. Erosion. Kystsikring		<p>Lone (Sydhavnstippen Naturpleje) forklarede, at der er registreret meget erosion langs kysten i den sydlige del af Tippen på den vestvendte kyst, hvor det pibler ud med gammelt affald. Herunder større antal jordfaldshuller pga. regn.</p> <p>Der er tidligere blevet rettet henvendelse til By & Havn. Erik Schjønning har i denne henvendelse fotodokumenteret og formuleret en slags tilstandsrapport til orientering for evt. myndigheder samt lodsejer.</p> <p>Partnerskabet kan rette en officiel henvendelse igen. Ove (By & Havn) nævnte, at Kystdirektoratet skal ind over. Der skal være gode og tungtvejende grunde til at tage den dialog.</p> <p>Det blev besluttet, at Sydhavnstippen Naturpleje igen beskriver problematikken i et skriv. Der skal ikke findes en løsning i skrivet, da det er fagpersonerne, der skal det.</p> <p>Claus (Grøn Agenda Sydhavn) bemærkede, at der var nogle gode bud i den gamle plejeplan mht. erosion/kystsikring.</p>
5. Byudvikling Bådehavnsgade Syd	Det forlyder sig, at hestefolden og hundegården skal byudvikles. Startredegørelsen kommer inden sommerferie, frist efter sommerferien.	<p>Startredegørelse er første skridt i lokalplansprocessen, som udstikker rammerne for fremtiden for området. Når der kommer en startredegørelse, skal man gøre sin stemme hørt.</p> <p>Hanne (lokaludvalget) bemærkede, at hvis arealet til hundegården forsvinder, så skal der findes et nyt areal til hundegård på Tippen. Der er et behov derude. Hun nævnte desuden, at det var et løfte, der blev indgået, at hvis hundegården skulle nedlægges, skulle der findes et andet areal til en hundegård i mindst samme størrelse. Det blev besluttet, at placeringen af hundegården</p>

		tages op, når vi ved, om det bliver aktuelt.
6. Status på kommunikation		
a. Sociale medier	Erfaringer med FB-siden Partnerskabet Tippen Syder indtil videre? Ønsker til indhold eller lignende?	Der var indtryk af, at det fungerede godt med FB-siden, og at det var rart, at der var en officiel side. Det blev foreslået, at man også kunne forsøge sig med andre platforme. Det ville være super, hvis nogle af de billeder, der bliver lagt op på partnernes egne sider, bliver delt på FB-siden.
b. Udvidet adfærdskodeks	Godkendelse af vedhæftede udvidede adfærdskodeks	Præcisering er godkendt.
c. Skiltning	Kommunikationsafdelingen i By & Havn har sagt, de gerne vil stå for at opsætte nye informationstavler på Tippen med tekstinput fra partnerskabet. Kommunikationsarbejdsgruppen er på sagen.	Chrisser (Fårelauget) fortalte, at han havde talt med de ukrainske flygtninge, som forklarede at Google maps har anvist adgang til Tippen igennem indgangen fra den ukrainske pavillonby. Jaris (Københavns Naturskoler) bemærkede, at det er nærmest umuligt at få Google i tale, så måske bedre at satse på skiltning om, hvor indgangene er. Kommunikationsarbejdsgruppen arbejder videre med skiltning. Herunder også skiltning om indgangene. Forslag fra kommunikationsarbejdsgruppen skal som aftalt godkendes pr. mail i partnerskabet.
7. Nyt fra By & Havn		Intet nyt.
8. Lokale guider Friluftsrådet (Lone)		Lone (Sydhavnstippen Naturpleje) præsenterede initiativet om at uddanne lokale guider ved Naturpark Amager og spurgte, om det kunne være interessant på Tippen også. Man kunne uddanne et lille "ambassadør-korps", som kan repræsenterer stedet og oplyse folk om dyreadfærd mv. Der var en positiv indstilling omkring konceptet. Jaris (Københavns Naturskoler) tilbød at være instruktør i noget af

		<p>det. Evt. et lyn-økologisk kursus. Oversætte de biologiske anbefalinger og komme med tricks. Københavns Naturskole kan godt sætte vejleder til.</p> <p>Ann (Lokaludvalget) nævnte, at Bymiljøudvalget arbejder på at etablere en unge-gruppe. Det kunne måske godt være noget for sådan en gruppe.</p>
9. Orientering om aktiviteter på Tippen 2024	Husk venligst at orientere tovholder om aktiviteter på Tippen	
a. Brugermøde Tippen		<p>Ann, Jan og Rie, som alle sidder i Bymiljøudvalget i Lokaludvalget står for at arrangere et brugermøde om Tippen.</p> <p>Indholdet er ikke besluttet endnu, men det kommer sandsynligvis til at omhandle: Anbefalingerne til plejeplanen fra Natur360 - herunder afbrænding, sammenlægning af folde, tilskuds fodring, evaluering af geder.</p> <p>Det blev foreslået, at det slås sammen med noget andet, så der kan tiltrækkes flere.</p> <p>Det blev foreslået, at det afholdes i efteråret, idet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Høstpnic kan bruges til at reklamere for brugermødet. Der kunne evt. laves pixie-udgave af plejeanbefalinger • Fodring af dyrene er relevant at drøfte op til vinterhalvåret <p>Det blev foreslået, at man var lidt provokerende i overskriften. Dog skulle man have noget konkret at hægte det op på til selve mødet.</p> <p>Lone (Sydhavnstippen Naturpleje) nævnte, at der har været heftig angreb på alpakaerne i FB-gruppe. Nogen mener, at Tippen er ødelagt af naturpleje.</p> <p>Derudover er der mange, der er bekymrede for afbarkning af træerne grundet dyrene. Kunne evt. også tages op.</p>

		<p>Tanken er at få konsulenterne ud fra Natur360 og forklare baggrunden for deres anbefalinger.</p> <p>Jens (By & Havn) anbefalede Anders Michaelsen fra Natur360.</p>
b. Høstpicnic 2024	Afholdes d. 14. september.	<p>I må gerne alle byde ind med aktiviteter til årets høstpicnic</p> <p>Eibhlin har kontakt til projektleder for Valby Skybrudsprojekt. Foreslået at de stiller op med en bod. Kunne være en god formidlingsmulighed</p> <p>Børnenes Dyremark bød ind med Ponyridning</p> <p>Sydhavnstippen Naturpleje har stand med temaet "Hør hvordan vi plejer Tippen". Der bliver også salg af kort med sommerfugle.</p>
c. Område for Solastalgia	<p>Der er sket en misforståelse. De troede tilladelsen gjaldt hele Tippen, og de vil gerne bruge sydsiden til forestillingen. Behov for præcisering af "områder der er beregnet hertil". Der er ønske om at bruge området omkring og væk fra stierne også.</p>	<p>Ove (By & Havn) indledte punktet med at afvise, at det kunne foregå på Sydsiden.</p> <p>By & Havn tager den direkte kontakt. Eibhlin deler Jens' kontaktoplysninger med dem.</p> <p>Det blev besluttet, at partnerskabet takker nej til gratis billetter, da det kan se dårligt ud.</p> <p>Eibhlin er kontaktperson og vil inddrage partnerskabet ved beslutninger/tvivlsspørgsmål.</p>
d. Insektmonitorering	Status på projektet? Evt. inviteres til Høstpicnic?	<p>Der vil være sensorer at finde på Tippen de næste mange måneder. Aftalen er, at partnerskabet får data, og de (Faunaphotonics) får lov til at teste sensorer. De afkoder insekter via lyd.</p> <p>Brugbart at kunne på måle på insekterne. Det blev desuden pointeret, at det er et af de få tiltag, hvor man måler på målet frem for midlet.</p> <p>Partnerskabet er positivt indstillet overfor initiativet.</p>
10. Evt.		Sydhavnens Grønne Dag på søndag d. 28. april på Karens Minde, som lokaludvalget, Sydhavn Teater,

		<p>Børnenes Dyremark og Sydhavnens Bibliotek arrangerer. Der er oplæg om biodiversitet, plantekasseworkshop og et lydværk om uddøde fugle. Alle er velkomne!</p> <p>Mette Ovgaard har en udstilling af billeder fra Tippen på Karens Minde, som skal flyttes. Hun spørger, om vi vil have dem ud på Tippen. Evt. ved Naturskolen. Der var opbakning til dette.</p> <p>Partnerskabet har fået ny repræsentant fra Friluftsrådet, Camilla Hjortkjær, som desværre ikke kunne komme til dette partnerskabsmøde.</p> <p>S & B laver feltundersøgelser i forhold til Grønbroget Tudse og flagermus-egnede træer. Man vil måske støde på en observatør. Slut april-juni.</p> <p>Gederne var sluppet ud den anden dag. Chrissler har lavet interimistisk løsning ved kant langs færisten (hvor de slap ud) med skilt, hvor der står geder ingen adgang.</p> <p>Politikens forlag har udgivet en bog om vandreture i KBH, hvor Sydhavnstippen indgår.</p> <p>Oves sidste møde. Der blev sagt mange tak for indsatsen til Ove.</p>
--	--	---

Referater, arbejdsplan, samarbejdsaftale, adfærdskodeks m.v. ligger online:

[Partnerskabet Tippen Syder | Kgs. Enghave Lokaludvalg \(kk.dk\)](#)